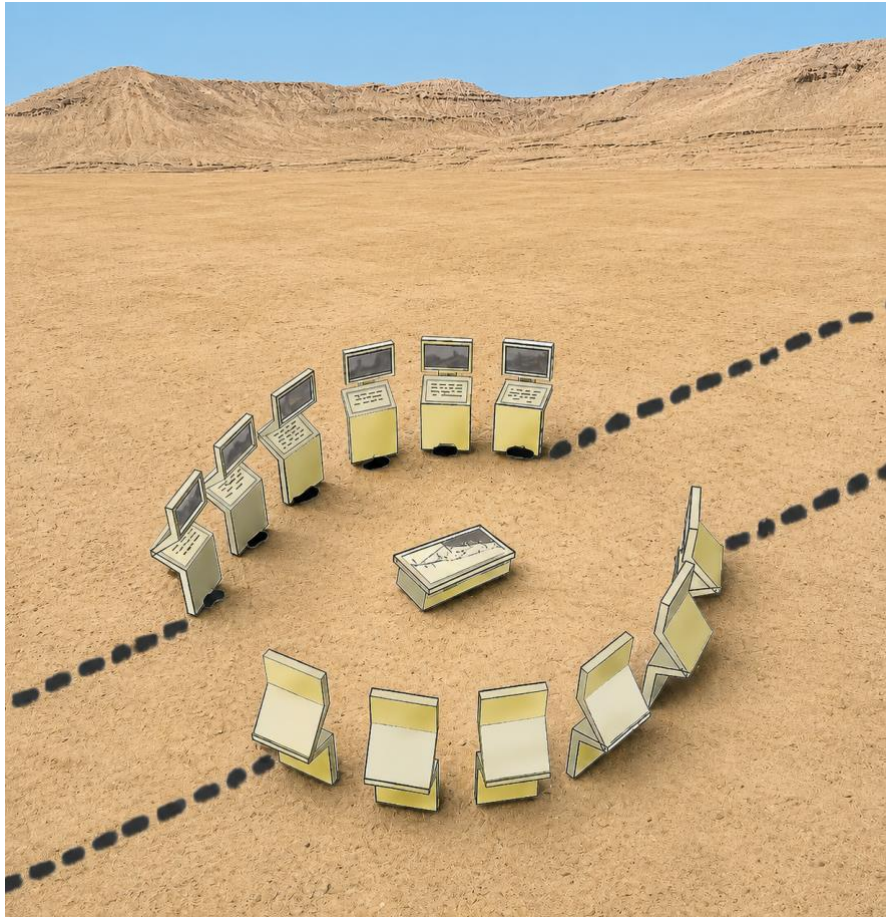

מעגל התהודות בבקעת הציץ - הדמייה

מעגל התהודות הצעה להקמת מיצב פיסולי בבקעת הציץ בנגב

מהו מעגל התהודות

באביב 1993 (עוד לפני שביל ישראל) יצאתי למסע רגלי, ראשון מסוגו, לאורכה של ארץ ישראל. 18 יום ויותר מ-600 ק"מ במסלול שכולו שלי, עם תיק מפות, תרמיל על הגב, אוהל סיירים קטן והדרך הארוכה מתל דן למפרץ אילת. מסע שמתחיל בנטילת אבן קטנה, חלוק נחל, ממעיין הדן בגבול הצפון, ממשיך בטבילתה בכינרת, במי הים התיכון, ומסיים בהנחתה על קרקעית הים האדום, בגבול הדרום. וגם מסע אישי מאד עם שורה לא קטנה של עבודות, של מעשים, שבוצעו לאורך הדרך, ביטוי מידי וספונטאני למפגש עם מקום מסוים, עם תמונת נוף מסוימת. או במילה מגדירה אחת: **תהודות**. שורת התהודות הזו הונצחה במילים ובצילומים בספרי "איש הולך את ארץ ישראל" (הוצאת ביתן, 1994) שראה אור שנה לאחר אותו מסע (זה גם הספר הראשון שמתאר מסע כזה).

הרעיון לבחור תריסר תהודות מתוך אותו ספר - אותן שמגדירות את מהות המסע ההוא - ולהציב אותן **כפסלים** (או כאובייקטים תלת-מימדיים) **במעגל**, מלווה אותי כבר שנים בצורות ובניסיונות שונים. הרעיון התגבש רק לאחרונה בצורתו הנוכחית, הסופית, שלושם ושלוש שנים לאחר שיצאתי לדרך.

12 העבודות המוצבות במעגל התהודות, לפי סדר עשייתן, צופות כעת זו אל זו, מדברות זו עם זו, ומשלימות באופן הזה חיבור בלעדי, מקורי, למסע רגלי שחוצה את הארץ. מיצב פיסולי שונה, יוצא דופן, שמחבר גבול לגבול, ים לים, ותחנת דרך אחת לזו שאחריה, לאורך כל הדרך מתל דן למפרץ אילת. והמסע הזה כולו מכאן, משלנו, ישראלי ומקומי מאין כמוהו, עם נגיעות במיתוס ובאגדה העבריים, בעברה של הארץ, הרחוק והקרוב, בהיסטוריה היהודית שלה, העתיקה והחדשה, וביופיים הייחודי של נופיה.

איפה היית מציב את מעגל התהודות, שאלתי את עצמי יותר מפעם. והתשובה תהיה תמיד זהה: **בבקעת הציץ בנגב**. בלב המרחב החשוף, הפתוח, שסביבו שממה גמורה לכל שתפנה את המבט. אני סבור ומשוכנע שהמקום הנכון ביותר למיצב פיסולי כזה הוא בבקעת הציץ ועל תוואי **שביל ישראל** העובר בבקעה (השביל, כפי שנראה בהמשך, חוצה את מעגל התהודות במרכזו), נתיב למטיילים רבים שהולכים בו לאורך השנה, מדי יום, בדרכם לצפון או לדרום.

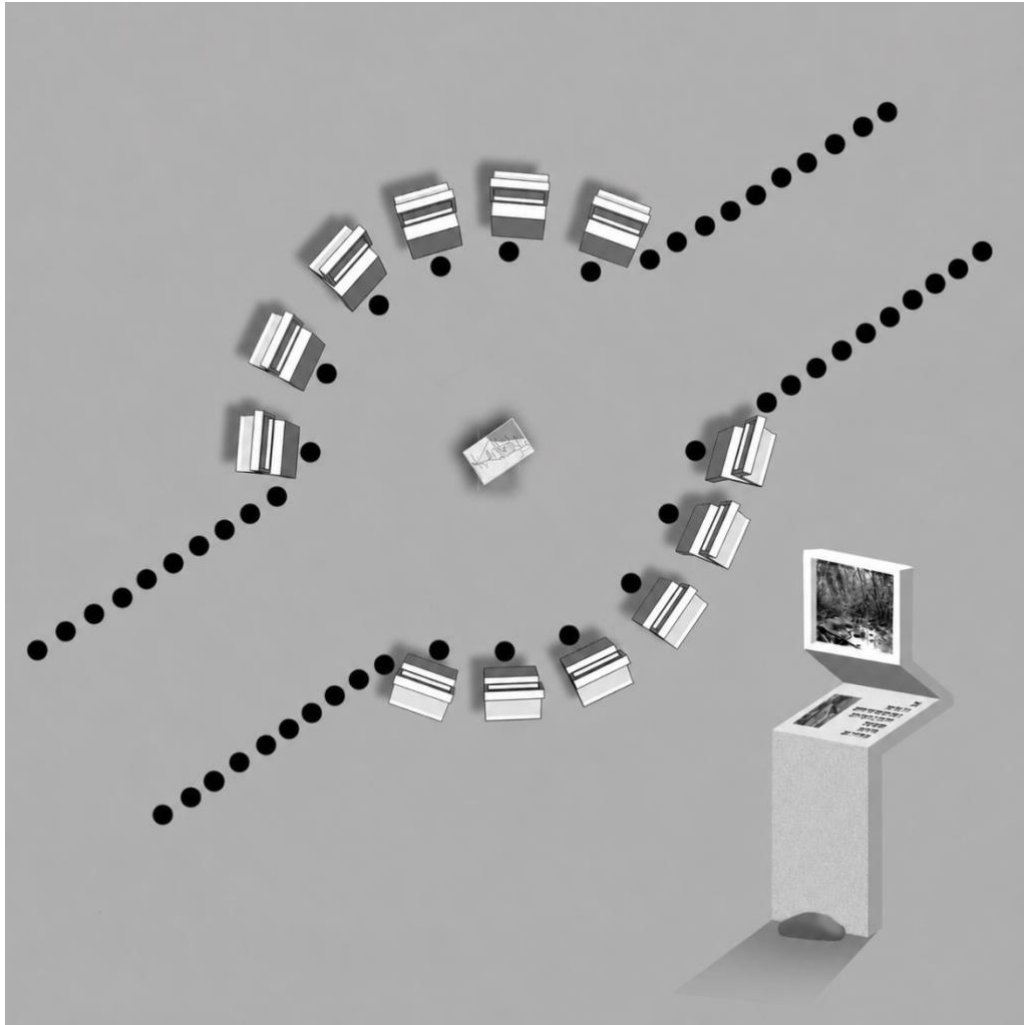
תיאור המיצב הפיסולי

12 עמודים מוצבים במעגל התהודות לפי סדר העבודות שבוצעו שלושים ושלוש שנים אחורה, לאורך המסע מתל דן למפרץ אילת (והופיעו שנה אחר כך בצילומי הספר **איש הולך את ארץ ישראל**).

אלה, בסדר הכרונולוגי, כותרות העמודים במעגל:

אבן (תל דן)
זקיף חרמון (נבי הודא)
זקיף חיטין (קרני חיטין)
קו התפר (חוף בית ינאי)
חומת לכיש (תל לכיש)
זקיפי המסילה (מסילת הרכבת לבאר שבע)
זקיף צין (ערוץ נחל צין)
מים בסלע (מסעף נחל חווה ונחל צינים)
אבני הבית (הר אורחות)
זקיף הדרך (נחל יעלון)
קו הגורל (הכניסה לסמר)
מקום מנוחתה (מפרץ אילת)

- * כל אחד מעמודי התהודה מציג צילום עבודה וכיתוב נלווה.
- * גובה עמודי התהודה 1.80 מ'. רוחב העמוד 80 ס"מ.
- * קוטר מעגל התהודות 6.30 מ'.
- * מפת התהודות (מסומנות על תוואי המסע במפה) מוצבת במאוזן במרכז המעגל.
- * 52 אבני בזלת מעוגלות (רצוי מדרך הפטרולים הישנה ברמת הגולן) מסמנות את דרך הכניסה והיציאה מהמעגל, כמו כן כאבן סימון בבסיס עמודי התהודה.
- * גודל התמונה (בחלקו העליון של עמוד התהודה) 40 X 60 ס"מ.
- * רוחב הכיתוב (על חלקו המשופע של העמוד) עד 50 ס"מ.
- * חומר עמודי התהודה ומפת התהודות הוא בטון תעשייתי בצבע לבן-צהבהב. התמונות והכיתובים יודפסו על משטח קראמיקה שרופה בתנור.

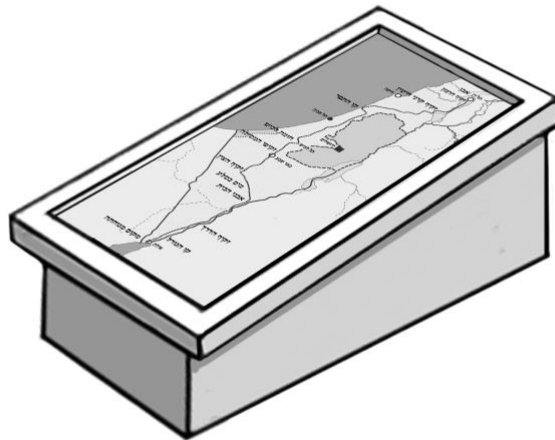
מעגל התהודות במבט על עם עמוד תהודה בנפרד

אלמנטים נוספים (מחוץ למעגל התהודות)

שני עמודי שילוט מקדימים לצד הדרך משני צידי המעגל ובמרחק מה ממנו (עד 10 מ').
 עמודי השילוט בעיצוב שונה מעמודי התהודה במעגל ועם כיתוב משני צידי העמוד:
 צד פתח דבר מקדם את הבאים למעגל. צד סוף דבר מקדם את היוצאים ממנו.

מפת התהודות

מפת התהודות (שוכבת) במרכז המעגל

משה אורן ופרויקט מעגל התהודות בבקעת צין שבנגב

כוחו של המיצב הפיסולי "מעגל התהודות" בבקעת צין - שנוף המדבר אינו מתפקד אך ורק כרקע דומם ליצירה, אלא הופך לאחד מיוצריה הפעילים ולרכיב אינטגרלי בהווייתה. בשונה ממסורות של "אמנות אדמה" (Land Art) ופרויקטים פיסוליים מונומנטליים במדבר, שלעיתים כופים צורות גיאומטריות אדירות ממדים על הנוף, מציג "מעגל התהודות" התערבות בעלת אופי אחר, מידתי, קשוב ואורגני. היצירה אינה מונולית המנותק מסביבתו אלא פעולה השתתפותית המאגדת בתוכה חוויית גוף ממשית של תנועה בחלל.

על אף מיקומו הספציפי והתלוי-מקום (Site-specific) בבקעת הצין, המיצב שואב אליו למעשה את הגיאוגרפיה הישראלית כולה. הוא הופך נקודה בודדת במדבר למעין פנורמה מושגית של הארץ ורצף ההליכה האנושית לאורכה.

בתקופה של טלטלה עזה ושבר גם בתחושת הביטחון הפיזית, "מעגל התהודות" מזמין את המטיילים והמטיילות להשהות את הליכתם, לחוות רגע של התכנסות, ולשוב ולהתחבר לאדמה ולנוף מתוך אינטימיות ונוכחות חושית ומנטלית.

חשוב לציין בהקשר זה, כי נוסף על הערך האמנותי והתרבותי של היצירה, יכולותיו המוכחות של משה אורן בייזום והובלה של מפעלים מרחביים בעלי נפח היסטורי וסמלי (דוגמת השביל המחבר וגן הנעדרים בהר הרצל), מחזקת את האמון ביכולתו להוציא אל הפועל פרויקט מורכב ורגיש זה.

ד"ר גליה בר אור
חוקרת אמנות ואוצרת
על מעגל התהודות

המרחב הפתוח בישראל אינו רק משאב טבע אלא גם מרחב תרבותי, הנושא עקבות של מסעות, זיכרונות וסיפורים. הצעתו של משה אורן להקים את **מעגל התהודות** בבקעת הצין משתלבת במסורת זו ומעניקה לה ביטוי אמנותי ייחודי.

ראשיתו של הפרויקט במסע הרגלי שערך אורן בשנת 1993 מתל דן למפרץ אילת. ככל הידוע, היה זה המסע הראשון שחצה את הארץ לכל אורכה, והראשון שתועד בספר מסע שלם - "איש הולך את ארץ ישראל" (ביתן, 1994). מסע זה תופס מקום חשוב בהתפתחות תרבות ההליכה בישראל. הספר אינו רק תיעוד של הדרך, אלא מציג את הארץ כרצף של מפגשים, שבהם ההליכה מעניקה משמעות למקומות.

המיצב אינו משחזר את המסע אלא מזקק ממנו שנים עשר רגעי מפתח. כל תהודה היא תגובה ישירה למקום, לנוף ולרגע מסוים בזמן. תיעודן של העבודות באתר היווצרותן, בצילום ובציון השעה המדויקת, מעניק להן מעמד כפול: יצירות אמנות ומסמכים של חוויה גיאוגרפית.

המונח "תהודה" מבטא את מהות הפרויקט. אין זו הצגה של מקום אלא תוצר של מפגש חדפעמי בין אדם, זמן ונוף. הנוף אינו משמש רקע ליצירה אלא שותף פעיל בהיווצרותה.

גם בחירתה של בקעת הצין ראויה במיוחד. אופיו הפתוח והשקט של המדבר מאפשר למיצב להשתלב במרחב ולהיות חלק ממנו, ובכך להעצים את הקשר בין הליכה, התבוננות וזמן - שלושת היסודות שעליהם נשען הפרויקט.

לדעתי, **מעגל התהודות** הוא הרבה מעבר למיצב אמנותי. זוהי תרומה בעלת ערך לנוף התרבותי של ישראל, המציעה דרך חדשה לחוות את המרחב ולפרשו. הצבתו בבקעת הצין תאפשר לו לקיים דיאלוג מתמשך עם המדבר, עם שביל ישראל ועם ציבור ההולכים בו, ובכך תעניק לו את ההקשר הראוי ואת מלוא משמעותו.

פרופ' אמריטוס מעוז עזריהו
ראש מוסד הרצל לחקר הציונות
אוניברסיטת חיפה

על האמן

משה אורן הוא סופר, עיתונאי ועורך. ספריו, לילדים ולמבוגרים, ראו אור בהוצאות שונות בארץ. נולד בעמק יזרעאל, שירת כקצין בצנחנים וסיים את אוניברסיטת תל-אביב בלימודי העת העתיקה של יוון ורומא. היה עיתונאי של "ידיעות אחרונות" בלונדון ובעל מדור שבועי לסרטים וקולנוע ב"על המשמר".

אורן, יוזם ועורך הספר "לחיות בכל תנאי", מדריך ההשרדות הראשון בעברית למטיילים ותרמילאים, היה הראשון שחצה את הארץ במסע רגלי מדרן לאילת, וספרו "איש הולך את ארץ ישראל" (1994) היה הראשון שתיאר מסע כזה.

בעשור הראשון למילניום הוא יוזם ומוביל כמה ממפעלי הזיכרון הגדולים של ארצנו בהר הרצל, ירושלים, בהם השביל המחבר בין יד ושם להר הרצל, גן הנעדרים לנופלים שמקום קבורתם לא נודע, והאנדרטה ומפעל הזיכרון לאנשי נצר אחרון.

